

YANGI O‘ZBEKISTONNI “IJTIMOIY DAVLAT” TAMOIYILI ASOSIDA QURISHDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Saidkulov Nuriddin Akramkulovich.,
Guliston davlat pedagogika instituti dotsenti
Orcid: <https://orcid.org/0009-0002-7400-7451>
E-mail: nuriddinsaidkulov89@gmail.com
[+99897-340-22-99](tel:+99897-340-22-99)

Annotatsiya: ushbu maqola inson kapitalining “ijtimoiy davlat”ni barpo etishdagi ahamiyati, uni rivojlantirish omillari va istiqbollariga bag‘ishlanadi. Bugungi kunda iqtisodiy jihatdan kuchli mamlakatlarda inson kapitali salohiyati nafaqat iqtisodiy rivojlanishning asosiy katalizatori rolini o‘ynaydi, balki umuman iqtisodiy vaziyatning asosiy ko‘rsatkichiga aylanib bormoqda. Shu jumladan, ushbu maqolada ijtimoiy davlatni barpo etish tom ma’noda inson kapitalini qanchalik rivojlanganligiga bog‘liqligini asoslab berishdan iboratdir.

Kalit so‘zlar: inson, inson qadri, inson kapitali, ijtimoiy davlat, taraqqiyot, farovonlik, Konstitutsiya va qonunlar.

HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT ISSUES IN BUILDING THE NEW UZBEKISTAN ON THE BASIS OF THE “SOCIAL STATE” PRINCIPLE

Abstract: this article is dedicated to the importance of human capital in building a “social state” and its development factors and prospects. Today, the potential of human capital in economically strong countries not only plays the role of the main catalyst of economic development, but is also becoming the main indicator of the economic situation in general. Including, in this article, the establishment of a social state literally depends on how developed human capital is.

Key words: human, human value, human capital, welfare state, development, welfare, Constitution and laws.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТРОИТЕЛЬСТВЕ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ПРИНЦИПА «СОЦИАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВА»

Аннотация: Данная статья посвящена значению человеческого капитала в построении «социального государства», факторам и перспективам его развития. Сегодня потенциал человеческого капитала в экономически сильных странах не только играет роль главного катализатора экономического развития, но и становится главным индикатором экономической ситуации в целом. В том числе, в данной статье, становление социального государства буквально зависит от того, насколько развит человеческий капитал.

Ключевые слова: человек, человеческая ценность, человеческий капитал, государство всеобщего благосостояния, развитие, благосостояние, Конституция и законы.

Kirish (Introduction).

Zamonaviy dunyo mamlakatlarida, shu jumladan, O'zbekistonda ham insonlar eng kuchli kapital sifatida iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omiliga aylanganligi sababli, hukumatning bu boradagi faoliyati mamlakatda strategik masalaga aylanib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev 2024-yil 31-avgust kuni mamlakatimiz mustaqilligining 33 yilligi munosabati bilan o'tkazilgan yig'ilishda so'zlagan nutqida "Biz endi 37 millionlik katta xalqmiz. O'zbekiston hozirgi kunda aholi soni bo'yicha jahondagi eng yirik 40 ta davlatdan biri hisoblanadi. Bu raqamni islohotlarimiz, mehnatimiz, bilim va qobiliyatimiz bilan katta salohiyatga aylantirishimiz kerak"[1] – degan edi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Dunyo aholisining 2024-yilga bo'lgan istiqbollari" hisobotiga ko'ra, O'zbekiston aholisi 2100-yilning yanvariga borib 74,2 million kishiga ko'payadi. Joriy yil boshida bu ko'rsatkich 36 mln. BMT 2100-yil 1-iyulda

O'zbekiston aholisining o'rtacha yoshi 39 yoshni tashkil etishini taxmin qilmoqda. U davrga borib, O'zbekistonda 36,8 million ayol va 37,4 million erkak istiqomat qilishi kutilmoqda. Eng katta boylik, mamlakatdagi insonlardir. Ularni baxtli yashashiga sharoit yaratish esa eng sharaflı ishdir. Sababi, dunyoning aksariyat mamlakatlarida tug'ulish tobora kamayib bormoqda. Misol uchun Yaponiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarda tug'ulish keskin kamayishi oqibatida demografik kamayish yuzaga kelmoqda. Buning natijasida birgina Yaponiyada yiliga 450 tagacha maktablar yopilishi mumkinligi aytilmoqda. Shu jihatdan, aholining ko'payishi bu faqatgina muammo emas balki, resurs sifatida, inson kapitalini rivojlantirish subyekti sifatida qaralishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Yuqorida aytilganidek, eng katta boylik bu-xalqimizdir.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review).

Davlatimizda inson kapitalini rivojlantirish to'g'ri yo'lga qo'yilgan. Olib borilayotgan islohotlar zahirida aholining ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy-madaniy va ma'naviy ehtiyojlarini ta'minlash masalasi, ularning manfaatlarini himoyalash vazifasi birinchi o'ringa qo'yilgan. Bugun O'zbekistonda xalqimizning ijtimoiy-siyosiy ehtiyojlari, manfaatlari, istak va xohishlari maksimal darajada qondirilishi davlat siyosati darajasida bosh vazifa sifatida qaralmoqda. Inson kapitalini rivojlantirish muammolari X.P.Abulqosimov, A.V.Vaxabov, U.V.Gafurov, N.K.Murodova, S.A.Abdullayev, D.M.Karimova, Z.Y.Xudoyberdiyev, D.N.Paximova, M.X.Saidov, Sh.G.Akramova, E.B.Abdullayev, Sh.X.Mahmudov, M.M.Sodirjonov, M.J.Norqobilov, I.I.Toshpulatov, F.S.Qosimov va boshqalarning ilmiy tadqiqotlarida keng o'rganilgan.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology).

Mazkur maqolada tarixiylik, mantiqiylik, so'rov anketa, analiz, sintez, ekspert so'rovi, qiyosiy va empirik tahlil, deduktiv va induktiv kuzatish usullari hamda tizimli yondashuvlardan foydalanilgan. Ijtimoiy davlat – bu har bir fuqaroning munosib turmush sifati va darajasiga erishish, ijtimoiy tafovutlarni yumshatish va muhtojlarga yordam berish uchun ijtimoiy adolat tamoyillariga muvofiq moddiy boyliklarni adolatli taqsimlashga qaratilgan davlat modelidir.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy sohadagi islohotlar Bosh qomusimizda belgilab qo'yilgan "ijtimoiy davlat" tushunchasi hayotimizdan keng o'rin topayotganidan dalolat beradi.

Tahlil va natijalar (Analysis and results).

Bugungi kunda iqtisodiy jihatdan kuchli mamlakatlarda inson kapitali salohiyati nafaqat iqtisodiy rivojlanishning asosiy katalizatori rolini o'ynaydi, balki umuman iqtisodiy vaziyatning asosiy ko'rsatkichiga aylanib bormoqda. Iqtisodiy adabiyotlarda bu tushunchalar haqida uch xil qarash mavjud. Birinchi qarashga ko'ra, iqtisodiy taraqqiyot - bu ma'lum qiyosiy davr mobaynida davlat uchun o'lchanishi mumkin bo'lgan iqtisodiy omillarning miqdoriy o'zgarishi. Har qanday davlatning iqtisodiy tizimiga investitsiyalar har xil maqsadlarga ega bo'lishi mumkin. Bunga iqtisodiy taraqqiyotga erishish, mamlakat fuqarolari farovonligini oshirish, iqtisodiy tuzilmaning tarkibini o'zgartirish, rentabellikni oshirish va boshqalar kiradi. Kapital qo'yilmalar pirovard natijada kapital shakllanishiga ta'sir qiladi, bu esa iqtisodiyotda ishlab chiqarish salohiyatining kuchayishiga hamda mamlakatda ijtimoiy davlat prinsplarini amalga oshishiga olib keladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2022-yil 20-iyunda konstitutsiyaviy komissiya a'zolari bilan bo'lib o'tgan uchrashuvda Konstitutsiyamizda "O'zbekiston - ijtimoiy davlat" degan tamoyilni mustahkamlash g'oyasini ilgari surgan edi. Davlatimiz rahbarining Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasida bu g'oya yanada mustahkamlanib, ijtimoiy davlatni barpo etishning ustuvor yo'nalishlarini belgilab berib, "Biz Yangi O'zbekistonni "ijtimoiy davlat" tamoyili asosida qurishni maqsad qilyapmiz. Buni Konstitutsiyada mustahkamlashimiz kerak", - deya ta'kidladi. Konstitutsiyaviy islohotlar natijasida tariximizda ilk bor Qonunchilik palatasi qabul qilgan va Konstitutsiyaviy sud ijobiy xulosa bergan hamda Senat ma'qullagan "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi to'g'risida"gi Konstitutsiyaviy qonun va u bilan yangi tahrirdagi "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi" loyihalari 2023-yil 15-mart kuni rasmiy e'lon qilindi. Shuningdek, 30-aprel kuni O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'zbekiston

Respublikasi Konstitutsiyaviy qonuni loyihasi umumxalq muhokamasiga qo'yilib, yangi tahrirdagi Konstitutsiya qabul qilindi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiyaning 1-moddasiga ko'ra, "O'zbekiston — suveren respublika, huquqiy, ijtimoiy, dunyoviy, demokratik davlat" ekani belgilandi.

Ushbu qo'shimcha bilan O'zbekiston davlatining siyosiy-huquqiy maqomiga yangi uchta, ya'ni "huquqiy davlat", "ijtimoiy davlat" va "dunyoviy davlat" tushunchalari qo'shimcha kiritildi. Biz ushbu tushunchalardan tadqiqot ishimizga to'g'ridan-to'g'ri aloqador bo'lgan, "ijtimoiy davlat" tushunchasiga to'xtalib o'tsak maqsadga muvofiq bo'ladi.

"Ijtimoiy davlat" tushunchasiga oid normalar Fransiya, Germaniya, Ispaniya, Turkiya, Ukraina, Qozog'iston, Tojikiston va boshqa davlatlarning konstitutsiyalarida ham mavjud. Misol uchun, Qozog'iston Konstitutsiyasida ham "Qozog'iston Respublikasi o'zining demokratik, dunyoviy, huquqiy va ijtimoiy davlat ekanligini tasdiqlaydi, inson, uning hayoti, huquq va erkinliklari oliy qadriyatdir", kabi normalarni ko'rish mumkin.

Bugungi kunda O'zbekistonda munosib yashash sharoitlarini yaratish, malakali tibbiy xizmat ko'rsatilishini, sifatli ta'limni ta'minlash, mamlakatning har bir fuqarosini ijtimoiy himoya qilish davlat siyosatining muhim yo'nalishlariga aylandi. Davlat budjeti xarajatlarining deyarli yarmi ijtimoiy sohaga sarflanmoqda. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy sohadagi islohotlar Bosh qomusimizda belgilab qo'yilgan "ijtimoiy davlat" tushunchasi hayotimizdan keng o'rin topayotganidan dalolat beradi.

Bir so'z bilan aytganda barcha islohotlar va amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar "Inson qadri uchun", "Xalq davlat organlariga emas, davlat organlari xalqqa xizmat qilishi kerak", "Davlat – inson uchun", "Inson – jamiyat – davlat" degan xalqchil tamoyillar asosida olib borilmoqda.

Bugungi kunda dunyo bo'yicha "ijtimoiy davlat" degan iboralarni tez-tez eshitish mumkin. Shu o'rinda savol tug'iladi. "Ijtimoiy davlat" nima? Uning o'ziga xos xususiyatlari nimada? Har bir davlat ijtimoiy davlatmi?

Ijtimoiy davlat (nemischa: Sozialstaat) davlatning boshqaruv modeli bo'lib, undagi mavjud siyosatga ko'ra, har bir fuqaroning munosib turmush darajasi va sifatiga erishishi, ijtimoiy farqlar va muhtojlarga yordam berishi uchun ijtimoiy adolat tamoyillariga muvofiq moddiy ne'matlar, daromadlar va boyliklar qayta taqsimlanadi[2].

Ijtimoiy davlatni barpo etishda, inson kapitalini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda mamlakatimizda inson kapitalini rivojlantirishni rag'batlantirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Real sektor talabi asosida kadrlar tayyorlash, ta'lim tizimidagi islohotlar muhim ahamiyatga ega. Umuman, insoniyat tarixi shuni ko'rsatadiki, har bir davlatning barcha davrlarda uzluksiz ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy taraqqiyotida fan va ta'lim muhim rol o'ynagan. Yangi davr talablariga javob beradigan ta'lim tizimini barpo etish, ilg'or innovatsiyalarni joriy etish orqali milliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, bu boradagi obyektiv muammolarni bartaraf etish so'ngi yillarda amalga oshirilayotgan davlat siyosatining uzviy qismiga aylandi. Barqaror rivojlanishining yagona yo'lini oliy ta'lim va xalq ma'rifatisiz ko'rib bo'lmaydi.

“Ijtimoiy davlat” o'zining eng umumiy ko'rinishida davlat bo'lib, uning asosiy prinsipi mamlakatda tovarlarni, resurslarni, imkoniyat va shart-sharoitlarni teng taqsimlashga intilishdir. “Ijtimoiy davlat”ning asosiy vazifasi jamiyatda moddiy tabaqalanish oqibatlarini kamaytirishga, asosiy e'tibor muhtoj odamlarga yordam berishga qaratilgan. Ijtimoiy davlat tushunchasi ijtimoiy xavfsizlik fenomeni bilan chambarchas bog'liq. Bunday tizimlarda davlat moddiy ta'minotning yuqori darajasiga yetgan odamlardan olinadigan daromadning bir qismini olish orqali muhtoj fuqarolar uchun munosib turmush darajasini ta'minlash majburiyatini oladi.

Shunday qilib, ijtimoiy davlatning mohiyati aholining disfunktsion guruhlarini munosib turmush darajasida ta'minlash kafolatlarining mavjudligidir.

“Ijtimoiy davlat”ning belgilari quyidagilardan iborat:

- ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyoti;

- ko'p tuzilmali va aralash iqtisodiyot;
- fuqarolik jamiyatini shakllanganligi;
- davlat tomonidan turli ijtimoiy dasturlarni ishlab chiqilganligi;
- davlatning har kimga munosib turmush sharoiti, ijtimoiy ta'minot va shaxsning o'zini-o'zi anglashi uchun teng boshlang'ich sharoitlarini ta'minlashi;
- fuqarolar oldidagi ijtimoiy mas'uliyat;
- aholining barcha guruhlari uchun xizmat ko'rsatish va ijtimoiy xizmatlarning rivojlangan tizimi;
- hokimiyatning bo'linishi prinsipiga asoslangan huquqiy tizim, ya'ni hokimiyatning har bir tarmog'i funksiyalarini aniq amalga oshirish, ijtimoiy hayotning yaxshi rivojlangan huquqiy tizimi;
- ijtimoiy himoya, ijtimoiy ta'minot va bandlik davlat tizimlarining mavjudligi;
- jamiyatning barcha muhtoj a'zolarini istisnosiz ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning mavjudligi;
- fuqarolik jamiyati institutlarining mavjudligi va boshqalar.

Ijtimoiy davlatining funksiyalari:

- aholining ijtimoiy himoyalangan qatlamlarini qo'llab-quvvatlash;
- ishsizlikka qarshi kurashish;
- yosh tadbirkorlarga yordam;
- aholi bandligini va daromadlarining doimiy o'sishini ta'minlash;
- jamiyatning barcha a'zolarini ijtimoiy sug'urta bilan ta'minlash;
- ta'lim, sog'liqni saqlash va ma'naviy-madaniy rivojlanishning qulayligini ta'minlash;
- ehtiyojmand aholini ijtimoiy himoya qilish;
- jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlikni yumshatish, imtiyozlarni qayta taqsimlash orqali munosib turmush sharoitini yaratish;
- ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish va boshqalar.

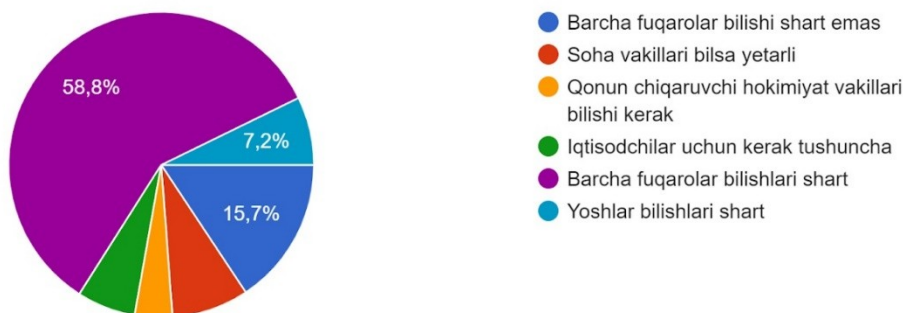
Tadqiqot davomida “Ijtimoiy davlatni” barpo etishda inson kapitalining o'rni” mavzusiga so'rovnoma o'tkazildi. Ushbu sotsiologik so'rovnoma turli yosh

va turli kasbdagi respondentlar o'rtasida onlayn shaklda o'tkazilgan bo'lib, jami 1079 ta respondent ishtirok etgan. Tadqiqotning demografik bo'limida ishtirok etgan respondentlarning 34,6 foizi erkak va 65,4 foizi ayollardan iborat. Mavzuning xususiyatidan kelib chiqqan holda turli millat vakillari tanlanib, bunga ko'ra, so'rovnomada ishtirok etgan respondentlarning 92,4 foizi o'zbek, 4,1 foizi tojik, 1,7 foizi qirg'iz, 0,9 foizi qozoq, 0,5 foizi qoraqalpoq, 0,2 foizi turkman, va 0,3 foizi boshqa millatlarga mansub vakillar qatnashishgan. Respondentlarning 58 %ini 14-20 yoshlilar, 28,6 %ini 20-30 yoshlilar, 6,9 %ini 30-40 yoshlilar, 3,8 %ini 40-50 yoshlilar shuningdek, 2,7 %ini 50 va undan yuqori yoshlilar tashkil etgan.

Respondentlarning ichida o'qituvchilar 8,6 %, ishchilar 4,5 %, tadbirkorlar 1,3 %, shifokorlar 1,6 %, davlat xizmatchilari 1,4%, olimlar 0,9%, ziyolilar 0,8 %, injinerlar 0,3%, talabalar 74,9 %, hamda 5,7 % respondent boshqa sohalarda faoliyat olib borishi haqida ma'lumot bergan.

1-rasm.

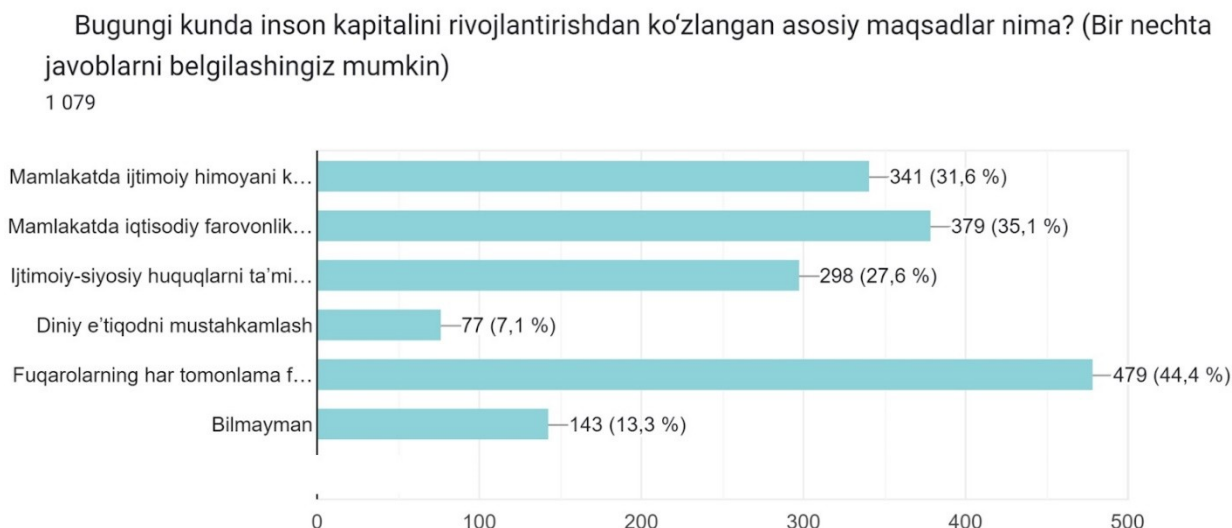
Sizningcha, "Inson kapitali" tushunchasini barcha fuqarolar bilishlari shartmi?
1 079

“Sizningcha, “Inson kapitali” tushunchasini barcha fuqarolar bilishlari shartmi?” deyilgan savolda jami respondentlardan 58,8% “barcha fuqarolar bilishlari shart”, 7,2% respondent “Yoshlar bilishlari shart”, 6,2% ishtirokchilar “iqtisodchilar uchun kerakli tushuncha”, 4% respondent “Qonun chiqaruvchi hokimiyat vakillaribilishi kerak”, 8,2% respondent “Soha vakillari bilsa yetarli” deb javob berishgan bo’lsa, 15,7% respondentlar “Barcha fuqarolar bilishi shart emas” degan javobni belgilaganlar. So’rovnomani tahlil shuni ko’rsatmoqdaki,

respondentlarning katta qismi ushbu tushunchadan barcha fuqarolar xabardor bo'lishlari kerak deb bilishadi. Shunday bo'lsada, bir qancha fuqarolar barcha fuqarolar bilishi shart emas balki, soha vakillari bilsalar kifoya qiladi deb bilishadi.

2-rasm.

So'rov ishtirokchilariga "Bugungi kunda inson kapitalini rivojlantirishdan ko'zlangan asosiy maqsadlar nima? (Bir nechta javoblarni belgilashingiz mumkin)" savoli bilan murojaat qilindi va natija quyidagicha bo'ldi: 31,6% respondentlar "Mamlakatda ijtimoiy himoyani kuchaytirish", 35,1% "Mamlakatda iqtisodiy farovonlikni ta'minlash", 27,6% ishtirokchi respondentlar "Ijtimoiy-siyosiy huquqlarni ta'minlash", 7,1% respondentlar "Diniy e'tiqodni mustahkamlash", 44,4% respondentlar "Fuqarolarning har tomonlama farovon, tinch-totuv yashash va ehtiyojlarini maksimal darajada qondirish" va 13,3% respondentlar "bilmayman" degan javoblarni ma'qulaganlar. Sotsiologik va matematik modellarga asoslangan holda tahlil qilinsa, aksariyat mamlakat fuqarolari ushbu tushuncha bo'yicha fikarlari xilma-xilligini ko'rish mumkin. Lekin umumiy ma'noda ushbu tushunchaning jamiyat barqarorligiga ta'siri borligini anglaganlar va o'zlarining ijobiy munosabatini bildirganlar.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda, rivojlanish jarayonlarining muntazamligi, ritmi va tarkibi avvalgi modernizatsiya tajribalaridan farq qiladi. Dunyoning

tajribali va salmoqli ilmiy va ta'lim an'alariga ega bo'lgan Singapur, Angliya, Finlandiya, Hindiston, Janubiy Koreya kabi davlatlar bilan qo'shma universitetlar tashkil etish, turli oliy o'quv yurtlarida taniqli universitetlar bilan qo'shma ta'lim dasturlarini amalga oshirish jadallik bilan olib borilmoqda. Shu bilan birga, mamlakatimizdagi mavjud oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligi ortib, jahon reytingida o'z o'rnini egallashni boshlamoqda. Bularning barchasi inson kapitalini shakllantirishda juda muhim. Chunki inson kapitalini shakllantirish va intellektual sarmoyaviy muhitni yaratishda oliy ta'lim muassasalarining o'rnini juda katta. Ta'lim - ijtimoiy sohalardan biridir. Ijtimoiy davlatni barpo etishda ta'limni to'g'ri yo'lga qo'yish nihoyatda muhimdir. To'g'ri yo'lga qo'yilgan ta'lim esa mamlakatda inson kapitalini rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations).

Xulosa qilib aytganda, Yangi O'zbekistonning "ijtimoiy davlat" maqomini olish uchun inson kapitalini rivojlantirishga o'zining ijobiy ta'sirini ko'rsatishi quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Yangi O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlarning markaziga inson va inson qadrining ko'tarilishi muhim omil sifatida ko'riladi. Bunda ijtimoiy davlat sifatida aholining barcha qatlamlari manfaatlarining himoya qilinishi davlat tomonidan kafolatlanadi;

- "Ijtimoiy davlat" aholining barcha qatlamlari uchun ijtimoiy xizmatlardan keng foydalanish imkoniyatlarini beradi. Bunda ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy kafolatlar inson kapitalini rivojlantirishning muhim omili bo'lib, istiqbolda samaradorlikni belgilaydi.

Adabiyotlar ro'yxati.

1. <https://president.uz/uz/lists/view/7520>. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2024-yil 31-avgustdagi Mamlakatimiz mustaqilligining 33 yilligi munosabati bilan so'zlagan nutqidan

2. Mirziyoyev Sh. M. Milliy Taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1 -jild. –T.: O'zbekiston, 2017. – B. 592.; Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy Bahodir. 2- jild. –

T.: O'zbekiston, 2018. – B. 508.; Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild. –T.: O'zbekiston, 2019. – B. 400.; Milliy tiklanishdan - milliy yuksalish sari. 4-jild. –T.: O'zbekiston, 2020. – B. 456.; Yangi O'zbekiston strategiyasi. –T.: O'zbekiston, 2021. –B. 464.

3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Sotsial_davlat#

4. <https://www.gazeta.uz/oz/2024/09/11/reducing-poverty/>

5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. - Toshkent: O'zbekiston, 2017. – B. 7.

6. Файзуллаев Ж.Н. Инсон капиталини ривожлантириш иқтисодиётни инновацион ривожлантириш моделига ўтказишнинг устувор йўналиши сифатида // Inson kapitalini rivojlantirish-milliy iqtisodiyot barqarorligi omili xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya ilmiy maqola va tezislar to'plami (2023-yil 3-may) – T. O'zMU, 2023, 250-254 bet

7. Шульц Т. Инвестиции в человеческие капитал. – Москва, 1961. – С. 62.; Смит А. Исследование о природе и причинах богатство народов // Антология экономической классики. – М, 1993, Т.1. – С.382.

8. Петти У. Экономические и статистические работы – М.: Соцекгиз, 1940. – С.154-171.

9. Акрамова Ш.Г. Республикада инсон капиталини ривожлантириш жиҳатидан оилавий тадбиркорликни ривожлантириш истиқболлари. // “Стратегия действий Республики Узбекистан: макроэкономическая стабильность инвестиционная активность и перспективы инновационного развития”. Сборник научных статей международной научно-практической конференции. –Ташкент, 2018. 112-118-б.

10. Lange, Glenn-Marie, Quentin Wodon, and Kevin Carey, eds. 2018. The Changing Wealth of Nations 2018: Building a Sustainable Future. Washington, DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-1046-6